

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ EĞİTİM SİSTEMİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ¹

CANDIDATE SOCIAL STUDIES TEACHERS' VIEWS ON TURKISH EDUCATION SYSTEM

Adem BELDAĞ²

Ali Faruk YAYLACI³

Öz

Eğitim sistemine öğretmen olarak katılacak adayların öğretmenlik uygulaması deneyimleri, okullara ilişkin gözlemleri, eğitim sistemini değerlendirme ve geleceğe ilişkin çıkarımlar açısından değer taşımaktadır. Çalışmanın temel amacı sosyal bilgiler öğretmenliği programında yer alan, öğretmenlik uygulaması dersi çerçevesinde okullarda uygulama yapan öğretmen adaylarının yöneticiler, öğretmenler ve okula ilişkin görüşlerine dayalı olarak eğitim sistemi hakkında genel bir değerlendirme yapmaktır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması çerçevesinde yürütülmüştür. Bu doğrultuda araştırmacılar tarafından öğretmen adaylarına uygulanmak üzere beş sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilen 18 öğretmen adayı araştırmaya katılmıştır. Veriler betimsel analiz yönteminden yararlanılarak çözümlenmiştir. Bulgulara göre öğretmen adayları uygulama derslerinin mesleği tanıma, öğrencilerle iletişim ve sınıf yönetimi becerilerini geliştirme, kuramsal bilgileri uygulayabilme boyutlarında oldukça yararlı olduğunu düşünmektedir. Aday öğretmenler okullarda fiziki ve araç-gereç eksiklikleri olduğunu, öğrencilerin derslere ilgisiz olduklarını, sınav kaygısının üst düzeyde olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Eğitim sistemi, öğretmenlik uygulaması, sosyal bilgiler

Abstract

Experiences that candidate teachers gain during teaching practice as well as their observations concerning schools hold value in terms of evaluating education system and implications for future. The main purpose of this study is to carry out a general assessment of Turkey's education system based on views about school administrators, teachers and schools of candidate teachers who practice teaching as part of Teaching Practice Lesson in the curriculum of Social Studies Teaching Program. The research was conducted as a case study, one of the qualitative research methods. Accordingly, a semi-structured form consisting of 5 open-ended questions was prepared by the researchers for interviews with candidate teachers. Sampled through benchmark sampling method, a purposeful sampling method, 18 candidate teachers participated in the survey. Data were analyzed using descriptive analysis method. The research findings indicate that teaching practice in school environment is seen very helpful by candidate teachers in such aspects as getting to know the profession, improving their capabilities in communication with students as well as in classroom management, and the skill to put their own theoretical knowledge into practice. The findings also show that candidate teachers have witnessed some physical deficiencies and equipment shortcomings in schools, observing lack of interest in classes and high-level exam anxiety among students.

Key words: Education system, teaching practice, social studies

¹ Bu çalışma 22.Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sunulmuş bildirinin geliştirilmiş biçimidir.

² Yrd.Doç.Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, abeldag@gmail.com

³ Yrd.Doç.Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, alifaruk.yaylaci@erdogan.edu.tr

1. GİRİŞ

Farklı tutum ve algıya sahip olsalar da eğitim ve öğretim üzerine düşünen çevreler bir eğitim sisteminin en önemli ögesinin öğretmen oluşu hususunda görüş birliği içindedir. Bu görüş birliğinin altında yatan temel kabul iyi ve nitelikli bir eğitimi ancak nitelikli öğretmenlerin yapabileceği düşüncesidir (Özoğlu,2010:4; Kavcar,2002:1). Bu temel düşünce eğitim sistemimizin bütün taraflarınca “*meslekte esas öğretmenliktir*” ifadesi ile sürekli olarak dile getirilmiştir. Bu bağlamda gözden uzak tutulmaması gereken diğer bir önemli nokta, Kavcar’ın (2002:11) vurguladığı üzere iyi ve nitelikli öğretmen için nitelikli ve yetenekli adayların gerekli oluşudur. Söz konusu adayların hizmet öncesi dönemdeki eğitimleri, eğitim sisteminin geleceğini biçimlendirecek yaşamsal bir süreç niteliğindedir. Hagger ve McIntyre’in deyimiyle (2000) öğretmen eğitiminin temel amacı “daha iyi öğretmen olmak” için eğitim biçiminde ifade edilebilir. Aday öğretmenlere mesleki anlamda kalitelerini geliştirmeleri için yardımcı olabilmek hizmet öncesi eğitimin en önemli özelliğidir (Aktaran Love, 2009:1). İyi bir öğretmenin, genel kültür, alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisini kapsayan mesleki özelliklere ve mesleğe yatkınlık, öğretmenliğin gerektirdiği örnek olma, model olma nitelikleri gibi kişisel özelliklere sahip olması beklenir (Kavcar, 2002:1). Bu özelliklerin büyük ölçüde biçimlendiği süreç olarak hizmet öncesi eğitimin niteliğinin bütün boyutları ile irdelenmesi önem kazanmaktadır.

Rose’un (2008:17) saptadığı üzere günümüzde öğretmen eğitimi, okullarda farklı özelliklerdeki öğrencilerin tümünü eğitebilmek için gerekli bilgi, beceri ve tutumların kazandırılması gibi çok sayıda meydan okumayla karşı karşıyadır. Aynı zamanda öğretmen eğitiminde gittikçe artan düzeyde uluslararası standartlar varlığını hissettirmektedir (Love, 2009). Küreselleşme, teknolojik değişimler gibi etkenlerin yol açtığı dönüşümler eğitimin ve öğretmenliğin doğasını da yeniden biçimlendirmektedir. Eğitim sistemleri bu dönüşümleri karşılamak üzere gerekli niteliklere sahip öğretmenleri yetiştirmeye odaklanmaktadır. Öğretmen eğitiminin sistemin kalitesi açısından sahip olduğu öneme karşın uygulamada önemli sorunların varlığını koruduğu söylenebilir. Özoğlu’nun (2010:29) dikkat çektiği üzere öğretmen yetiştirme ve öğretmen istihdamı noktasında yaşanan problemler milli eğitim sisteminin en temel sorun alanlarından birisi olarak 19. yüzyılın sonlarından itibaren varlığını devam ettirmektedir. Ancak izlenen politikaların genel olarak, öğretmenlerin niteliğini arttırmaktan daha çok gereksinim duyulan öğretmen sayısını sağlayabilmeye odaklandığı anlaşılmaktadır.

Öğretmen yetiştirme, çok boyutlu ve kapsamlı bir alan niteliğindedir. Öğretmen adaylarının seçimi, hizmet öncesi eğitimi, uygulama (staj) dönemi ve bu dönemdeki izleme-değerlendirme çalışmaları, hizmet içi eğitim gibi konular, öğretmen yetiştirme alanının kapsamındadır (Kavcar, 2002:1). Mesleğe aşamalı bir şekilde hazırlanan öğretmen adaylarının meslekî deneyimi ve olgunluğu kazanmasında uygulama yapma gerekliliğinin hissedilmesinin tarihi 1900'lü yılların başına kadar gitmektedir. Ancak, 1980'lere kadar uygulama süreci genellikle öğretmen adaylarının okullara sınıf ve okul ortamını gözlemek amacıyla gönderilmesi olarak algılanmıştır. Bu yaklaşım meslekî deneyimin kazanılması bakımından yeterli olmasa da, öğretmen eğitiminin evrimi açısından bakıldığında günümüzdeki uygulamalara temel oluşturmuştur (Kiraz, 2003:387). Türkiye'de öğretmen yetiştirme alanında uygulamaya giderek daha fazla önem verildiği bilinmektedir. Örnek olarak, 1997 yılında yapılan düzenleme ile birlikte, öğretmenlik uygulamasının hem yükseköğretim sisteminde yer alan dersler içinde hem de Milli Eğitim Bakanlığı okullarında ağırlığı ve süresi artırılmıştır (Kavcar, 2002:6). Öğretmen yetiştirme sürecinin yaşamsal öneme sahip unsurunun ise uygulama yapılması olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine hazırlanmaları sırasında gelecekte görev yapacakları okullarda öğretmen ve öğrencilerle birlikte uygulama çalışmaları yapmaları temel esastır. "Öğretmenlik Uygulaması" bir dönem boyunca öğretmen adaya okul yaşamına kapsamlı bir biçimde katılma olanağı sağlarken öğretmen adayları farklı sınıf ve ünitelerle ilgili olarak, kendi aralarında bağlantılı öğretme-öğrenme etkinlikleri hazırlayarak dört yıllık öğrenim hayatlarında elde ettikleri teorik ve pratik birikimlerini uygulamaya geçirme fırsatı bulmaktadırlar. "Öğretmenlik Uygulaması" dersinin temel hedefi öğretmen adaylarının öğretmenlikteki yeterliklerini değerlendirmeleri; zayıf yönlerini düzeltmeleri, öğrenci ve okulu tanışmayı sağlayabilmektir (Sands ve Özçelik, 199, aktaran Çiçek ve İnce, 2005:147).

Öğretmenlik uygulamasının öğretmen adaylarına kazandırdığı deneyimin yanı sıra geleceğin öğretmenlerinin, içinde yer alacakları sistemle tanışmaları ve genel olarak eğitim ve eğitim sistemine ilişkin bir bakış açısı geliştirmeleri için de önemli bir katkısı olduğu söylenebilir. Henüz sistemin içinde birer çalışan olarak yer almamış aday öğretmenlerin uygulama dönemindeki gözlem ve deneyimleri doğrultusunda geliştirecekleri düşüncelerin eğitim sistemi açısından önemli olduğu açıktır. Öğretmen adayları birebir deneyimledikleri süreçler aracılığıyla eğitim sistemini değerlendirmekte ve büyük ölçüde mesleki kişiliklerini etkileyecek izlenimlere sahip olmaktadır. Özbek, Kahyaoğlu ve Özgen'in (2007) bulgularına göre öğretmenlerin büyük kısmı, mesleklerini toplum kalkınmasında önemli ve

fedakârlık gerektiren bir meslek olarak tanımlarken zorunlu olmasa öğretmenlik yapmak istemediklerini ifade etmektedirler. Öğretmenlik mesleğine ilişkin yaşanmakta olan dönüşümlerin ve mesleğin sosyo-ekonomik niteliğine ilişkin olumsuz algıların bu düşüncede etkili olduğu düşünülebilir. Aynı zamanda öğretmenlik eğitimi sürecinde oluşan meslek algısının da etkisi olduğu ileri sürülebilir. Öksüz ve Coşkun (2012) ise uygulama derslerinin öğretmen adaylarının öz-yeterlilik seviyesini önemli seviyede artırdığını bulgulamıştır. Bu bağlamda öğretmenlik uygulamasının kazandırdığı mesleki deneyimin yanında aday öğretmenlerin eğitim sistemine bakışlarına etkileri de önemli araştırma konuları niteliğindedir. Meslekte esas öğretmendir ilkesi doğrultusunda öğretmenlerin görüşleri ve eleştirilerinin politika ve uygulamalara yansıtılması gerektiği doğru olduğu kadar adayların görüşlerinin de bu bağlamda göz ardı edilmemesi gerektiği de düşünülmelidir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü dördüncü sınıfa devam eden ve öğretmenlik uygulaması dersi alan öğretmen adaylarının ortaokullarda yaptıkları gözlemler doğrultusunda eğitim sistemine ilişkin görüşlerini ifade etmektir. Bu temel amaç çerçevesinde aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır;

- 1) Öğretmenlik uygulaması dersinin öğretmen adaylarına mesleğe yönelik kazandırdıkları ile ilgili genel görüşleri nelerdir?
- 2) Öğretmen adaylarının okul yöneticileri ile ilgili genel görüşleri nelerdir?
- 3) Öğretmen adaylarının danışman öğretmen ve diğer öğretmenlerle ilgili genel görüşleri nelerdir?
- 4) Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersi çerçevesinde uygulama okullarında eğitim süreci açısından gözlemlediğiniz sorunlarla ilgili görüşleri nelerdir?
- 5) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının nasıl bir okulda görev yapmak istedikleri ile ilgili görüşleri nelerdir?

2. YÖNTEM

Nitel araştırma, olguların nedenleri, niçin ve nasıl ortaya çıktıklarına ilişkin sorulara cevap aramaya ilişkindir ve bir konu hakkında derinlemesine bilgi elde etmek üzere kullanılır (Denzin ve Lincoln, 2005; Marshall ve Rossman, 2006; Hancock, 1998:2). Bu bağlamda araştırma sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersine yönelik görüş ve değerlendirmelerini tespit etmek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması (örnek olay) çerçevesinde yürütülmüştür. Nitel araştırma tekniklerinin doğal ortama duyarlılık

sağlaması, araştırmacının katılımcı rolü olması, bütüncül bir yaklaşıma sahip olması, algıların ortaya konmasını sağlaması, araştırma deseninde esnekliği olması ve tümevarımcı bir analize sahip olması önemli özellikleridir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Durum çalışmasının temel amacı bir durum hakkında detaylı betimlemeler yapmak ve o durumu var olduğu şekliyle anlamaktır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2010). Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinlemesine araştırılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

2.1. Çalışma Grubu

Araştırma amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenen 2012-2013 öğretim yılında Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü'ne devam eden 18 öğretmen adayından oluşmaktadır. Araştırmada örneklem alma yöntemine uygun olarak öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretmenliği bölümüne devam etmeleri, aynı bölümün dördüncü sınıfında olmaları, öğretmenlik uygulaması dersini alıyor olmaları ve görüşmeye gönüllü katılmaları temel ölçüt olarak belirlenmiştir. Bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

2.2. Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanmasında, araştırmacının kapsamayı istediği başlıklara-alanlara dayalı belirli sayıda açık uçlu soruları içeren ve doğası gereği tartışılacak alanı tanımlarken gerek görüşmeciye gerekse görüşülene başlıkları daha detaylı tartışma olanağı sunan (Hancock, 1998:9) ve araştırmacılar tarafından hazırlanan açık uçlu beş sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler hem sabit seçenekli cevaplama hem de alanda derinlemesine gidebilmeyi birleştirir. Görüşme (mülakat) sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniği olarak adlandırılan iletişim araçları (telefon, ses kaydedici) yardımıyla yapılmaktadır. Görüşmelerin sonunda farklı bakış açıları ortaya çıkmakta ve görüşmenin tüm taraflarının duygu ve düşünceleri anlaşılmalıdır. Böylece nicel yöntemlerden farklı olarak yüzeysel değil, daha derin bilgilere sahip olunabilmektedir (Karasar, 2011; Kuş, 2003).

2.3. Verilerin Analizi

Yapılan görüşmelerin analizinde betimsel analiz yaklaşımından yararlanılmıştır. Betimsel analiz yaklaşımına göre elde edilen veriler önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Betimsel analiz yaklaşımında bireyin görüşünü yansıtmak amacıyla

görüşmeden alıntılara sık sık yer verilir. Betimsel analiz dört aşamadan oluşur. Bunlardan birincisi, betimsel analiz için bir çerçevenin oluşturulmasıdır. Bu aşamada araştırma sorularından veya araştırmanın kuramsal çerçevesinden yararlanarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulur. Eğer önceden oluşturulan bir çerçeve yoksa analiz güçleşir ve veri kaybına neden olur. İkinci aşama, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, ilk aşamada çizilen çerçeveye göre verilerin anlamlı bir hale getirilmesidir. Bu aşamada bazı veriler dışarıda kalabilir kullanılacak olan veriler ise sınıflandırılır. Üçüncü aşama ise, bulguların tanımlanması aşamasıdır. Sistemli bir hale getirilen bulgular tanımlanır ve alıntılarla desteklenir. Dördüncü ve son aşama ise, bulguların yorumlanmasıdır. Tanımlanan bulguların açıklanması, ilişkilendirilmesi ve anlamlandırılması bu aşamada yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu doğrultuda araştırmayı yürüten iki öğretim üyesi ayrı ayrı yazılı verileri kodlamışlardır. Güvenirlik için her iki araştırmacı tarafından yapılan kodlamalar üzerinde $Güvenirlik = \frac{Görüş\ Birliği}{Görüş\ Birliği + Görüş\ Ayrılığı} \times 100$ formülü uygulanmıştır (Miles ve Huberman, 1994). İki kodlayıcı arasında uyum yüzdesi %95 olarak hesaplanmıştır. Uyum yüzdesinin %70 veya daha üstü olması yeterli görüldüğünden veri analizi açısından güvenilirlik sağlanmıştır. Elde edilen bulgular yapılan kodlamalar doğrultusunda ve amaçlara uygun olarak olduğu gibi verilmiş daha sonra alanyazın ışığında tartışılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmada elde edilen bulgular araştırma soruları doğrultusunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersine yönelik görüşleri “Öğretmenlik uygulaması dersinin öğretmen adaylarına mesleğe yönelik kazandırdıkları ile ilgili görüşler”, “Öğretmen adaylarının okul yöneticileri ile ilgili görüşler”, “Öğretmen adaylarının danışman öğretmen ve diğer öğretmenlerle ilgili görüşler”, “Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersi çerçevesinde uygulama okullarında eğitim süreci açısından gözlemlediğiniz sorunlarla ilgili görüşler”, “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının nasıl bir okulda görev yapmak istedikleri ile ilgili görüşler” olmak üzere beş ana temada toplanmıştır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulgular betimsel analiz yaklaşımına uygun şekilde öğretmen adaylarının görüşlerinden alıntılar ile desteklenerek aşağıda sunulmuştur.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Kazandırdıkları İle İlgili Genel Görüşleri

Öğretmenlik uygulaması dersinin öğretmen adaylarına mesleğe yönelik kazandırdıkları ile ilgili genel görüşleri sorulmuştur. Öğretmen adaylarının bu soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde “öğrendiklerini uygulama ve tecrübe kazanma”, “sınıf yönetimi”, “iletişim becerisini geliştirme” ve “dersi planlama” olmak üzere görüşlerin beş alt temada toplandığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersinin öğretmenlik mesleğine yönelik kazandırdıklarına ilişkin görüşleri incelendiğinde öğretmen adaylarının tamamına yakını (17 katılımcı) öğrendiklerini uygulama ve tecrübe kazanma fırsatı bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda görüş belirten öğrenciler görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir: “*Teorik olarak edindiğimiz bilgileri pratiğe geçirmemizde bir fırsattı öğretmenlik uygulaması. (K1)*”, “*Mesleki heyecanımı atmış oldum. (K3)*”, “*...mesleğin gereklerini, inceliklerini, nasıl bir meslek olduğunu hem gözlemler hem de uygulamalı olarak gördüm ve yaşadım.(K6)*”, “*...teorik olarak bazı kavram, beceri, kazanım vs şeyleri biliyorduk ama bunların uygulamaya nasıl döküleceğini gördük. ...hangi konularda hangi yöntemlerin kullanılmasının iyi olacağını, hangisinden verim alabileceğimin farkına vardım. (K7)*”, “*Çok önemli bir tecrübeydi üç yıl boyunca gördüğümüz teorik derslerin uygulamaya dökülmesiydi. (K8)*”, “*Mesleğe başladığımda yaşayacağım stajyerlikteki zorlukların birçoğunu öğretmenlik uygulaması sayesinde atlattığımı mesleğe sıfırdan başlama dezavantajını bu sayede geride bıraktım. (K16)*”, “*Öğrencilerin sorduğu soruların çeşitliliğine karşı öğretmenin verebileceği farklı cevap şekillerinin olması gerektiğini, her öğrencinin farklı olduğu için ona uygun yöntem-teknik kullanmaya çalışılması gerekmektedir.(K18)*”. Bir katılımcı ise tecrübe kazanmasına rağmen “*İdealimdeki “ben” olamayacağımı, eğitim sisteminin gerektirdiği gibi olacağımı anladım. (K4)*” şeklinde olumsuz bir görüş belirtmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri incelendiğinde sınıf yönetimi konusunda öğretmenlik uygulaması dersinin kendileri için etkili olduğunu ifade etmişlerdir (5 katılımcı). Öğretmen adaylarının görüşleri şu şekildedir: “*...her şeyden önemlisi derste otoriter olmak şart. Neyi bilirsek bilelim, neyi uygularsak uygulayalım otorite yoksa bütün çaba boşuna gidiyor. (K7)*”, “*Tecrübeli öğretmenlerin sınıf hâkimiyeti kolay olur. (K8)*”, “*Öğretmenlik uygulaması dersinin sınıfı nasıl yönetmem gerektiği konusunda*

yardımcı olduğunu düşünüyorum. (K10)”, “...sınıf yönetimini nasıl sağlanabileceği açısından bana yol gösterdi. (K14)”, “Sınıf yönetimi konusunda öğrencilerle mesafe konusunun çok önemli olduğunu gözlemledim. (K18)”.

Araştırma çerçevesinde yapılan görüşmede ön plana çıkan bir diğer görüş ise, iletişim becerisini geliştirmedir (3 katılımcı). Bu doğrultuda görüş belirten öğrenciler görüşleri: “Öğrencilerle iletişim kurmanın gücünü gördüm. (K3)”, “Daha iyi ve daha etkili iletişim kurmaya başladım. (K6)”, “Öğrencilerle nasıl iletişim kurmam gerektiğini öğrendim. (K10)” şeklindedir.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri incelendiğinde sınıf dersi planlama konusunda öğretmenlik uygulaması dersinin kendileri için etkili olduğunu ifade etmişlerdir (1 katılımcı). Bu bağlamda: “...dersi sayesinde derslerde zaman sıkıntısını az çok aşacağıma inanıyorum. (K10)” diye görüş belirtmiştir.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Okul Yöneticileri İle İlgili Genel Görüşleri

Öğretmen adaylarına öğretmenlik uygulaması dersi çerçevesinde okul yöneticileri ile ilgili gözlemleri sorulmuştur. Öğretmen adaylarının soruya verdikleri cevapların “olumlu tutum sergileyen”, “olumsuz tutum sergileyen” ve “disiplini sağlayan” olmak üzere üç alt temada toplandığı saptanmıştır.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersi çerçevesinde okul yöneticileri ile ilgili gözlemleri incelendiğinde öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu (11 katılımcı) yöneticiler hakkında olumlu görüş belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının görüşleri şu şekildedir: “Okul yöneticilerini sadece okulun prosedür işlerini yapan kişi olarak görüyordum. Ama okulun, sınıfın, öğrencilerin, öğretmenlerinde içine girerek samimi bir ortam oluşturduğunu gözlemledim.(K1)”, “Toplam üç dönem staj yaptığımız okul yöneticileri bize karşı hep olumlu oldu. (K2)”, “Staj yaptığım okulda yöneticiler öğrenciler için çok uğraşıyorlardı. Sınavlar olsun, etkinlikler olsun her şeyde öğretmenlere destek olduklarını gördüm. (K3)”, “yöneticiler öğrencilerin sorunları ile ilgileniyor ve onların ihtiyaçlarına cevap verebiliyorlar. (K6)”, “Gözlemlediğim kadarıyla okul yöneticileri diğer personelle çok sıkı ilişki içinde... Nerdeyse her teneffüste öğretmenler odasına gelip onların sorunlarını dinlemekte muhabbet etmektedir. Ayrıca okul müdürü okul ileri ile ilgili herhangi bir sorunda gelip öğretmenlerle paylaşmaktadır. (K10)”, “Gittiğim okulda yönetici son derece duyarlı biriydi. (K17)”.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri incelendiğinde okul yöneticileri ile ilgili olarak olumsuz görüş belirtenler vardır (5 katılımcı). Öğretmen adaylarının görüşleri: “Okul yöneticisi çalışanına karşı saygılı olmalıdır. (K5)”, “Okul müdürü biraz soğuk davrandı bize. Ayrıca sadece okulun ilk günü konuştu bizimle. (K7)”, “Açıkçası gitmiş olduğum okulda okul yöneticilerinin eğitim sürecine pek bir katkısını göremedim. Tek gördüğüm eline gelen kağıdı imzalamak. ... okuldaki öğretmenlerle diyaloga dahi girmiyorlar desek yeri vardır. Öğretmenler ve yöneticiler birlikte hareket ettiği ölçüde eğitim daha kaliteli olur. (K11)”, “Okul yöneticileri hala geleneksel yöntemleri kullanıyorlar. Bence okul yöneticilerine hizmet içi eğitim verilmeli. (K15)”, “Okuldaki eğitim faaliyetlerinde yönlendirici veya doğrudan bir etkilerini hissetmedim. Okuldaki SBS ye yönelik sınavları prosedürmüş gibi yapıyorlar. (K18)” şeklindedir.

Araştırma çerçevesinde ortaya çıkan bir diğer görüş ise, yöneticilerin okulda disiplini saylayan kişi (4 katılımcı) olarak algılanmasıdır. Bu doğrultuda öğretmen adaylarının görüşleri incelendiğinde: “Müdür çok fazla okula hakim. ...okulun her yerinde müdürün hakimiyeti hissediliyor. (K8)”, “Disiplini sağlamak adına sınıf dışı faaliyetler öğrenci öğretmen kuralları belirlenmişti. İlgimi çeken bir nokta müdürün okulda bulunan mescide bile kural koymasındı. (K 17)”, “eğitim faaliyetlerine önem verilmediği gibi sürekli olarak kıyafetin nerede, neden giymedin, saçın uzun gibi disiplini sağlamak adına kötü eleştiriler yapıyorlardı. (K 18)” şeklinde olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Danışman Öğretmen ve Diğer Öğretmenlerle İlgili Genel Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına öğretmenlik uygulaması dersi çerçevesinde danışman öğretmen ve diğer öğretmenlerle ilgili görüşleri sorulmuştur. Öğretmen adaylarının bu soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde “olumlu izlenimler”, “olumsuz izlenimler”, ve “diğer öğretmenlerle ilgili izlenimler” olmak üzere üç alt temada toplandığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersi çerçevesinde danışman öğretmen ve diğer öğretmenlerle ilgili görüşleri incelendiğinde öğretmen adaylarının tamamına yakınının (16 katılımcı) danışman öğretmenleri hakkında olumlu izlenimlere sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının görüşleri şu şekildedir: “Bizleri stajyer olarak değil, meslektaş olarak görüp saygı duyması, değer vermesi, bizim uygulama okulunu sanki kendi okulumuzmuş gibi benimsememizde en büyük etkendi. Tek dileğim hoca gibi mükemmel bir öğretmen olmak. (K1)”, “Bizlerle iletişimi

çok iyiydi. Stajyer öğretmen gibi davranmadı bize. (K3)”, “Danışman öğretmenimiz bana ve grup arkadaşlarıma elinden geldiğinin fazlasıyla yardımcı oldu. ...öğretmenimizden öğretmenlik mesleğinin iç yüzüne dair çok şeyler gördük. Umarım bunları kendi öğretmenlik hayatımızda uygulama şansına sahip oluruz. (K11)”, “Bu mesleği sevmemi, kabullenmemi ve en iyi öğretmenlerden biri olabileceğime inandıran unsur öğretmenlik uygulaması dersi oldu. (K14)”.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersi çerçevesinde danışman öğretmen ve diğer öğretmenlerle ilgili görüşleri doğrultusunda öğretmen adaylarının az bir kısmı (2 katılımcı) danışman öğretmenleri hakkında olumsuz izlenimlere sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının görüşleri şu şekildedir: *“Uygulama dersi çerçevesinde danışman öğretmenimden destek gördüğümü söyleyemem. Daha önceki staj uygulamalarım daha verimliydi. (K12)”, “...Uygulama okullarındaki rehber öğretmenler rastgele değil belirli kriterlere göre seçilmelidir. (K13)”*

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersi çerçevesinde uygulama okulunda görev yapan diğer öğretmenlerle ilgili görüşleri (8 katılımcı) ise şu şekildedir: *“okuldaki diğer öğretmenlerde tanıdığım kadarıyla iyi insanlardı. Mesleklerini seven ve ellerinden geldiğince en iyisini yapmaya çalışan insanlardı. (K6)”, “gözlemlediğim kadarıyla öğretilerin aralarında oldukça etkili bir iletişim gördüm. Okulun küçük olması bunu olumlu yönde etkiliyor olabilir. (K9)”, “Diğer öğretmenleri öğretmenler odasında görüyordum. Derslerle ilgili birbirlerine yardımcı oluyorlardı. (K10)”, “bizlere çok sıcak davranıp yabancılık çekmemizi engellediler. Süreç boyunca bizlere çok yardımcı oldular. (K11)”, sekiz katılımcıdan beşi uygulama okullarındaki öğretmenlerle ilgili olumlu görüş belirtirken, üç katılımcı ise (K5, K13 ve K18) olumsuz görüş belirtmiştir. Olumsuz görüşler: *“...Ancak öğretmenler odası benim için tam bir fiyaskoydu. Konuşulan konular ve konuşma tarzları farklıydı. (K5)”, “Uygulama okullarındaki öğretmenlerin öğretmen adaylarını geliştirmek için yeterince çaba göstermediğini düşünüyorum. (K13)”, “Ay sonunu bekleyen öğretmenlerle doluydu okul. Öğretmenler odasında durduğum zaman ben böyle olmak için mi dört yılımı harcadım diyorum. (K18)”* şeklindedir.*

Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Dersi Çerçevesinde Uygulama Okullarında Eğitim Süreci Açısından Gözlemlediğiniz Sorunlarla İlgili Görüşleri

Öğretmen adaylarına öğretmenlik uygulaması dersi çerçevesinde okullarda eğitim sürecine açısından gözlemledikleri sorunlar ile ilgili genel görüşleri sorulmuştur. Öğretmen

adaylarının bu soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde “fiziki ve materyal eksikliği”, “derse ilgisizlik”, “sınav kaygısı” ve “kalabalık sınıflar” olmak üzere görüşlerin dört alt temada toplandığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersi çerçevesinde okullarda eğitim süreci açısından gözlemledikleri sorunlar ile ilgili verdikleri cevaplar incelendiğinde okulların fiziki ve materyal eksikliği (8 katılımcı) görüşü dikkat çekici düzeydedir. Öğretmen adaylarının görüşleri şu şekildedir: “*Öğrencilerin eğitim materyalleri yoktu. Sınıflarda öğrencileri derse teşvik edecek bir donanım yoktu. ...iyi bir eğitim vermek için donanımlı değildi. (K5)*”, “*Eğitimi okullardaki fiziksel yetersizliklerde olumsuz etkilemekte. (K6)*”, “*Kitabın içeriğiyle ilgili sorunlar gözüme çarptı. Ortaokul öğrencilerinin dikkatini daha çok somut somut ve eğlenceli şeyler dikkatini çekiyor. Bizim dersimiz fazlasıyla soyut, dersi somutlaştırmak haliyle vakit alıyor. (K8)*”, “*Uygulama okulum çok küçük sınıflara sahipti. Teknolojik imkanlar da oldukça sınırlı. (K9)*”, “*Kitaplardaki konuların çok uzun olduğunu zamanın kısa geldiğini gözlemledim.(K10)*” ve “*Eğitim-öğretim sürecinin olumlu olabilmesi için eğitim ortamının iyi olması gerekir. Gördüğüm kadarıyla birçok araç-gereç çalışmıyor. (K11)*”.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersi çerçevesinde okullarda eğitim süreci açısından gözlemledikleri sorunlar ile ilgili verdikleri cevaplar incelendiğinde derse ilgisizlik (5 katılımcı) görüşü belirtilmiştir. Bu doğrultuda öğretmen adaylarının görüşleri şu şekildedir: “*Benim dikkatimi çeken en büyük sorun öğrencilerin derse karşı ilgisiz olmalarıydı. Sosyal bilgiler dersini pek fazla umursamıyorlardı. (K3)*”, “*Öğrencilerin derse karşı tutumları önemli ders-önemsiz ders ayırımından dolayı bazı derslere karşı ilgi duymuyorlardı. (K4)*”, “*İlgisizlikten dolayı anlatılan konu basit bile olsa kalıcı olmuyor. Ertesi gün hiç duymamışlar gibi bakıyorlar. (K7)*”

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersi çerçevesinde okullarda eğitim süreci açısından gözlemledikleri sorunlar ile ilgili verdikleri cevaplar incelendiğinde sınıfların kalabalık olması (1 katılımcı) ve sınav kaygısı (1 katılımcı) cevaplarının da dikkat çektiği saptanmıştır. Öğretmen adaylarının görüşleri “*...soru sorarak öğrencileri aktif hale getirmeye çalışsam da öğrenci sayılarının fazla olması bunu zorlaştırıyor. (K 18)*”, “*Öğrencilerin çok fazla test, yazılı, SBS gibi sınavlara yönlendirilerek sosyal hayattan kopmaları. (K2)*” şeklindedir.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Nasıl Bir Okulda Görev Yapmak İstedikleri İle İlgili Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına öğretmenlik uygulaması dersi gözlemleri sonucunda gelecekte nasıl bir okulda çalışmak istedikleri ilgili görüşleri sorulmuştur. Öğretmen adaylarının bu soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde “Materyal ve donanım açısından eksiksiz bir okulda”, “Donanımlı öğretmen ve öğrencilerin olduğu bir okulda”, “İyi bir yöneticinin olduğu bir okulda” ve “Okulun bulunduğu yere göre (köy/şehir)” olmak üzere dört alt temada toplandığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının gelecekte nasıl bir okulda çalışmak istedikleri ile ilgili görüşleri incelendiğinde katılımcıların önemli bir kısmı (9 katılımcı) materyal ve donanım açısından eksiksiz bir okulda görüşünü belirtmişlerdir. Bu doğrultuda öğretmen adaylarının görüşleri şu şekildedir: “Donanım, araç-gereç açısından eksiksiz olmalı. (K1)”, “En azından öğrenciler açısından teknolojik imkânların iyi olduğu bir okulda çalışmak isterim. (K4)”, “Bütün imkanlara sahip bir okulda görev yapmak istiyorum. (K7)”, “Teknolojik imkanları iyi ...bir okulda çalışmak istiyorum. (K8)”, “Görev yapacağım okul her anlamda yeterli imkânlarla ve gerekli araç-gereç donanımına sahip bir okul olmasını isterim. (K9)”, “Okulun dış yapısı kötü olursa olsun, yeter ki eğitim teknolojilerinden bir kaçını buldursun. (K15)”.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına gelecekte çalışmak istedikleri okulla ilgili soruya verdikleri cevaplardan bir diğer dikkat çekici olanı ise görev yapacağı okulun bulunduğu yer(köy/şehir) ile ilgili (8 katılımcı) görüşlerdir. Bu doğrultuda öğretmen adaylarının görüşleri: “Kendi mezun olduğum okulda, köy yerine merkezi bir okulda görev yapmak isterim. (K2)”, “Küçük okullarda samimi ortamların çalışmak için daha iyi olduğunu düşünüyorum. (K3)”, “Gelecekte çok gelişmemiş bir yerde bir köy okulunda görev yapmak istiyorum. Çünkü oradaki öğrenciler eğitimin, okumanın kıymetini daha iyi biliyorlar. (K6)”, “Görev yapacağım okulun küçük bir okul olmasını isterim. Büyük okulların küçük sorunlu öğrencileri ile uğraşmaktansa, küçük okulların büyük sorunları ile uğraşmayı tercih ederim. Çünkü öğretmene verilen değer büyük okullarda çok az olduğu bir dönemdeyiz. (K11)”, “Eğer tercih hakkım olursa köy okulu olmasını isterim. (K12)”.

Öğretmen adaylarının dikkat çekici bir diğer cevabı ise çalışacağı okuldaki öğretmen ve öğrencilerin donanımlı ve ilgili olmaları (6 katılımcı) dikkat çekmektedir. Öğretmen adaylarının görüşleri şu şekildedir: “Çalışacağım okulda öğretmenlerin kaliteli ve alanında

başarılı olmalarını isterdim. (K1)”, Okuma aşkıyla yanıp tutuşan öğrencilerim olsun. (K3). “Bilginin kıymetini bilen, zorluğa göğüs gerebilecek öğrencilerim olsun isterim. (K7)”, “Görev yapacağım okulda öğrenci ve öğretmenler arasında iyi ilişkiler olmalı, öğrencilerin ders dışı aktiviteleri yapabileceği alanlar olmalı. (K9)”, “Benim en büyük ideallerimden birisi görev yapacağım okulda öğrencilerime tüm alanlarda en verimli bir şekilde eğitim vermek. Beni seven, anlayan, onlara karşı eğitim verme isteğimi hiçbir zaman kaybetmeyeceğim öğrencilerimin olduğu bir okulda görev yapmak istiyorum. (K16)”.

Öğretmen adaylarının gelecekte nasıl bir okulda çalışmak istedikleri ile ilgili görüşleri incelendiğinde katılımcıların yönetici faktörünü(4 katılımcı) göz önünde bulundurdıkları dikkat çekmektedir. Bu soru ile ilgili öğretmen adaylarının görüşleri şu şekildedir: *“Çalıştığım okulda müdür bey her konuda benim arkamda olsun isterim. (K3)”, “...idari amirimin iyi olmasını çok önemsiyorum. (K4)”, “Asık suratlı olmayan, sevecen bir müdürün olduğu okulda çalışmak isterim. (K8)”, “görev yapacağım okulda öğretmenlerle yönetim arasında etkili bir iletişim olmasını isterim. (K9)”.*

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü dördüncü sınıfa devam eden ve öğretmenlik uygulaması dersi alan öğretmen adaylarının, eğitim sisteminin bireysel olarak deneyimledikleri ve gözlemledikleri boyutları ile ilgili olarak eğitim sistemine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Genel olarak bakıldığında öğretmen adaylarının, öğretmenlik uygulamasının işlevsel boyutlarını vurguladıkları, okul yöneticilerinin kendilerine ilişkin olumlu ve olumsuz tutumlarını değerlendirdikleri, okul yöneticilerinin kendilerine yönelik tutumlarından yola çıkarak yöneticilik niteliklerini dile getirdikleri, diğer öğretmenlerin mesleki açıdan yaklaşımlarını değerlendirmeye tabi tuttukları, okullarda deneyimledikleri eksiklikleri ifade ettikleri ve gelecekte, dile getirdikleri sorunların var olmadığı okullarda çalışmak istediklerini dile getirdikleri belirlenmiştir.

Araştırma bulgularının alanyazındaki bazı çalışmalarla benzer olduğu ancak belirli boyutlarda farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Öğretmen adaylarının eğitim sistemine ilişkin görüşlerini genel bir perspektiften irdeleyen Yılmaz ve Altınkurt’un (2011) bulgularına göre öğretmen adaylarının Türk Eğitim Sisteminde var olduğunu düşündükleri sorunlar şunlardır; Merkezi sınavlar, kalabalık sınıflar, ezberci eğitim, donanım ve fiziki yapı eksikliği, mevcut öğretmenlerin niteliği, eğitime erişimdeki eşitsizlikler, siyaset (ideolojik ayrım ve

kayırmalar), öğretmen atama sistemi, özel dersaneler, finansman ve mesleki teknik eğitim sorunları. Bu çalışmada ise öğretmen adaylarının donanım ve fiziki yapı eksikliği gibi genel sorunların bir kısmını dile getirdikleri ancak daha çok bireysel olarak deneyimledikleri boyutları ile eğitim sistemine ilişkin düşünceler geliştirdikleri görülmüştür.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre öğretmen adayları öğretmenlik uygulaması dersinin mesleğe yönelik olarak kazandırdıkları konusunda genel olarak olumlu izlenimlere sahiptir. Öğretmenlik uygulamasının, özellikle öğrenilen kuramsal bilgileri uygulama, sınıf yönetimi konusunda tecrübe kazanma, öğrencilerle iletişim konusunda becerilerini geliştirme ve ders planlama konularında olumlu katkılar sağladığı belirtilmiştir. Araştırmaya katılanlar öğretmenlik uygulamasının eğitim sistemine hazırlık anlamında olumlu niteliklere sahip olduğunu düşünmektedirler. Araştırma bulguları, adayların uygulama sırasında kendilerini gerçekten sınıfın öğretmeni gibi hissettiklerini ve okul/sınıf ortamını ve öğrencileri daha yakından tanıma fırsatı bulduklarını ifade ettiklerini bulgulayan Eraslan'ın (2009) bulgularıyla örtüşmektedir. Çiçek ve İnce'nin (2005) bulguları da dönem başında uygulama dersinden beklentinin öğretmenlik deneyimi kazanma olduğu ve dönem sonunda bunun elde edildiği yönündedir. Öğrenciler dersin sonunda öğretim ve eğitime ilişkin sınıf disiplini ve kontrol, sınıf yönetimi, alan bilgisi konularında öğrendiklerinden hoşnut olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, bazı kişisel özelliklerinin geliştiğini ve iletişim becerilerinin arttığını da ifade etmişlerdir. Yine bir başka çalışmanın bulguları da öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması sürecinden anlamlı derecede daha güçlü bir öz yeterlik inancıyla çıktıklarını göstermiştir (Erdem, 2008). Alanyazında uygulama derslerinde karşılaşılan sorunlara ilişkin olarak daha olumsuz bulgular da söz konusudur. Örnek olarak Gömleksiz vd. (2006) uygulama öğretmenlerinin okul deneyimi ders içeriklerini bilmemeleri, öğretmen adaylarına karşı olumsuz tutum sergilemeleri, okul ve üniversite arasında işbirliği, iletişim ve koordinasyon sağlanamaması, okullara ulaşım ile ilgili sorunlar, öğretmen adaylarının uygulama alanlarında motive olamamaları, sayılarının fazla olması, sorumluluklarını bilmemeleri, denetim eksikliği ve uygulama okulu azlığı gibi sorunlar bulgulanmıştır. Bir başka çalışmada ise öğretmen adaylarının, öğretim elemanlarının Okul Deneyimi dersine yeterli ilgi göstermediklerini ve genel olarak uygulama dersine ilişkin olarak olumsuz bir bakış açısına sahip oldukları bulgulanmıştır (Seçer, Çeliköz ve Kayılı, 2010). Ünver (2003:87) ise çalışmasında, eğitim fakültesi yöneticisi ve öğretim elemanlarının işbirliğini hangi konularda ve nasıl yapabileceklerine ilişkin yeterli bilgisi olduğunu, uygulama okullarındaki öğretmenlerin ise bu konuda yeterli bilgisi olmadığını bulgulanmıştır.

Alanyazında yer alan; yöneticilerin belirlenimci, yazılı ve biçimsel kuralların egemen olduğu bir yönetim yaklaşımını benimsediklerine ilişkin öğretmen algıları (Çağlar, Yakut ve Karadağ, 2005:12) ile bu çalışmada elde edilen bulguların örtüştüğü söylenebilir. Öğretmen adaylarının okul yöneticileri ile ilgili görüşlerinde uygulama için buldukları okulların yöneticileri ile ilgili olarak bireysel deneyimleri ve okulun geneline ilişkin değerlendirmeler yaptığı görülmüştür. Bu bağlamda, olumlu tutum sergileyen, olumsuz tutum sergileyen ve okulda disiplini ve düzeni sağlamaya odaklanan yönetici temaları öne çıkmıştır. Öğretmen adayları kendilerine olumlu yaklaşan ve yardımcı olan okul yöneticileri hakkında olumlu izlenimlere sahip olurken, kendilerine daha mesafeli davranan, özellikle kılık-kıyafet konusu gibi konularda eleştiriler getiren yöneticileri daha olumsuz olarak tanımlamıştır. Daha çok evrak işleri ile meşgul olan okul yöneticilerine ilişkin gözlemler bulunmakla birlikte, okulda disiplini ve düzeni sağlayan, okulun geneline ve yapılan çalışmalara hâkim olan yöneticilere ilişkin olarak da olumlu görüşler sergilenmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre öğretmen adayları, danışman öğretmenlerle ilgili olarak büyük ölçüde olumlu izlenimlere sahiptir ve bu öğretmenlerden mesleki anlamda yararlanabilmektedirler. Ancak adayların genel olarak diğer öğretmenlerle ilgili olarak daha olumsuz görüşler ifade ettikleri göz önüne alınırsa, adayların birebir tanışma ve aynı sınıfı paylaşma olanağı buldukları danışman öğretmenlere ilişkin olumlu algılar geliştirdikleri düşünülebilir. Birlikte çalışma olanağı bulmadıkları ancak öğretmenler odasında vb. uzaktan gözlemleyebildikleri diğer öğretmenlere ilişkin olarak daha olumsuz düşünceleri bu bağlamda açıklanabilir. Bunun yanında alanyazında uygulama öğretmenlerine ilişkin olarak da olumsuz görüşlerin var olduğu bulgulanmıştır. Örnek olarak Seçer, Çeliköz ve Kayılı'nın (2010) araştırma sonuçlarına göre uygulama öğretmenlerinin okul deneyimi ders içeriklerini bilmemeleri, öğretmen adaylarına karşı olumsuz tutum sergilemeleri gibi sonuçlar söz konusudur. Yine bir başka çalışmada ise uygulama öğretmenlerinin aday öğretmenlere ilişkin olarak olumsuz düşüncelere sahip oldukları bulgulanmıştır. Buna göre, uygulama öğretmenlerinin üçte biri adayların kişisel ve mesleki niteliklerinin bekledikleri düzeyde olmadığı ancak mesleki kıdemleri arttıkça bunun mümkün olacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Yine uygulama öğretmenlerinin yarıya yakını ise adayların kısmen karamsar olduklarını ve bireysel güçlerinin ve uzmanlıklarının farkında olmadıklarını düşünmektedirler (Bayındır, 2011). Bulgulardaki farklılıkların adayların ve uygulama öğretmenlerinin bireysel özelliklerine ya da meslek algılarına ilişkin farklılıklardan kaynaklandığı düşünülebilir.

Sonuç olarak, öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersi çerçevesinde uygulama okullarında eğitim süreci açısından gözlemledikleri sorunlarla ilgili görüşlerinin fiziki eksiklikler, araç-gereç eksikliği, öğrencilerin derse ilgisizliği, sınav kaygısı ve kalabalık sınıflara odaklandığı görülmektedir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının Türk Eğitim Sisteminin önemli sorunlarını birebir deneyimleyerek algıladıkları ifade edilebilir. Meslek yaşamlarında da bu sorunlarla mücadele edeceklerine ilişkin ilk izlenimler bu süreçte kazanılmış olmaktadır. Öğretmen adaylarının nasıl bir okulda yapmak istedikleri ile ilgili sonuçlar da söz konusu sorunların var olmadığı okullar olarak ortaya çıkmaktadır. Buna göre adaylar, materyal ve donanım açısından eksiksiz, donanımlı öğretmen ve öğrencilerin olduğu, iyi bir yöneticinin olduğu bir okulda çalışmak istedikleri anlaşılmaktadır. Öğretmen adaylarının okullarda ve sınıflardaki teknolojik donanımı başarılı çalışmalar için yaşamsal öneme sahip unsurlar olarak görmeleri de dikkat çekicidir. Sınıf ortamındaki teknolojik donanım eksikliklerinin öğretmen adayları açısından başarılarını engelleyici etkenler olarak görülmesi kendilerini teknolojik açıdan yetersiz sınıflarda çalışma konusunda yetkin görmemelerinin sonucu olarak değerlendirilebilir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar ve alanyazın bağlamında yapılan değerlendirmeler ışığında eğitim sisteminin taraflarına ve araştırmacılara yönelik olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir;

- a) Aday öğretmenlerin gerek kendilerinin gerekse uygulama okullarındaki eğitsel süreçlere ilişkin düşünce ve deneyimleri politika belirleyiciler tarafından göz önünde bulundurulmalıdır.
- b) Okullarda karşılaşılan fiziki eksiklikler, araç-gereç yetersizliği gibi sorunlara ilişkin olarak önlemler alınmalıdır.
- c) Aday öğretmenlerin yetiştirilmeleri sürecinde uygulamaya daha fazla yer verilmeli ve uygulama yapılan okullar ve danışman öğretmenler çeşitlendirilmelidir.
- d) Aday öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin algıları konu edinen farklı çalışmalar yapılmalıdır.
- e) Aday öğretmenlerin hizmet öncesi eğitim sürecinde ve uygulama sırasında geliştirdikleri öğretmenlik kimliği ve imajı konusunda çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Bayındır, N. (2011). Uygulama öğretmenlerinin aday öğretmenlerin kişisel ve mesleki nitelikleri hakkındaki görüşleri. *Akademik Bakış Dergisi*, 26, 1-7
- Baykara Pehlivan,K. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyo-kültürel özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 151-168.
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E. Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (7. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çağlar, A.;Yakut, Ö.;Karadağ, E. (2005). İlköğretim okulu müdürlerinin öğretmenler tarafından algılanan kişilik özellikleri ve liderlik davranışları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 6(1), 61-80.
- Çiçek, Ş.; İnce, M. (2005). Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması sürecine ilişkin görüşleri. *Spor Bilimleri*, 16 (3), 146-155.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2005). *The sage handbook of qualitative research* (3rd Ed.). Thousand Oaks:Sage.
- Eraslan, A. (2009). İlköğretim matematik öğretmen adaylarının ‘öğretmenlik uygulaması’ üzerine görüşleri. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)*, 3(1), 207-221.
- Erdem, M. (2008). Karma öğretmenlik uygulaması süreçlerinin öğretmen adaylarının öğretmenlik öz yeterlik ve epistemolojik inançlarına etkisi. *Eurasian Journal of Educational Research*, 30, 81-98.
- Gömleksiz, M.N.; Mercin,L.; Bulut, İ.; Atan,U. (2006). Okul deneyimi 11. dersine ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri (Sorunlar ve çözüm önerileri). *Eurasian Journal of Educational Research*, 23, 148-158.
- Hancock, B. (1998). *An introduction to qualitative research*. Leicester on Yell:Trent Focus Group
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (22. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kiraz, E. (2003). Uygulama öğretmeni yeterlilik ölçeği: ölçü aracı geliştirme örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(4), 387-398.
- Kuş, E. (2003). *Nitel nitel araştırma teknikleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Love, D.M. (2009). *Thinking on their feet: guiding teacher candidates to intuitive action*. Dissertation Doctor of Philosophy. Capella University.
- Marshall,C., & Rosman, B. G. (2006). *Designing qualitative research*. Thousand Oaks: Sage.
- Miles, M. B., & Huberman, M. A. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. London: Sage.
- Öksüz,Y.; Coşkun, K.(2012). Öğretmenlik uygulaması derslerinin zihin engelliler öğretmen adaylarının öz-yeterlilik algılamaları üzerindeki etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*. 13(2), 131-155.
- Özbek,R.;Kayhaoğlu,M.;Özgen,N. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 221-232.
- Özoğlu, M. (2010). *Türkiye’de öğretmen yetiştirme sisteminin sorunları*. Ankara:Seta Analiz-17.
- Rose, L.J.S (2008). *The lived experience of learning to teach in inner city schools: negotiating identity and agency in the figured worlds of teacher candidates*. Doctoral Thesis, Department of Curriculum, Teaching and Learning University of Toronto.

- Saban,A.;Korkmaz, İ.;Akbaşı, S. (2004). Öğretmen adaylarının mesleki kaygıları. *Eurasian Journal of Educational Research*, 17, 198-208.
- Seçer, Z.; Çeliköz, N., Kayılı, G. (2010). Okul öncesi öğretmenliği okul uygulamalarında yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri. *Yüzüncüyıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 128-152.
- Ünver, G. (2003). Öğretmenlik uygulamasında işbirliği: bir durum çalışması. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 87-100.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, K.; Altınkurt,Y. (2011). Öğretmen adaylarının Türk eğitim sisteminin sorunlarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 941-973.